

ISSN 1584-4404

Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca Series *Humanistica*

humanistica.ro

Auctorialitatea colaborativă în era modelelor lingvistice mari

Silviu G. Totelecan

How to cite this article:

Totelecan, Silviu G. (2025) *Auctorialitatea colaborativă în era modelelor lingvistice mari*, Yearbook of the George Barițiu History Institute of Cluj-Napoca, Series Humanistica, Vol. 23, pp. 7–18. DOI: 10.5281/zenodo.17654931

© 2025: The Publishing House of the Romanian Academy.
Humanistica Yearbook is published online since 2003.
Submit your article to Humanistica Yearbook: secretariat.dcsu@acad-cj.ro

AUCTORIALITATEA COLABORATIVĂ ÎN ERA MODELELOR LINGVISTICE MARI

Silviu G. Totelecan¹

Abstract: *COLLABORATIVE AUTHORSHIP IN THE ERA OF LARGE LANGUAGE MODELS. The rise of social networks and algorithmic feeds has transformed communication into a tool for manipulation and attention control, signaling the “industrialization” of discourse. Artificial intelligence now amplifies this shift, moving from the transmission and selection of messages to the autonomous generation of texts, images, and sounds that reshape culture. While the seemingly limitless production of content captivates users, it undermines critical reflection and encourages the outsourcing of thought to machines. As a result, academic writing risks becoming a process of curating and validating AI-generated material rather than producing original intellectual work. This signals a major cultural transformation: a move from reflective communication to algorithmic flow, and from the authority of the individual author to hybrid human-machine authorship, with profound consequences for intellectual labor and the very meaning of authorship in the digital age.*

Keywords: *Auctoriality; AI; Algorithm; Reflexivity; Communication.*

Scrierea de scrisori (evident cele scrise de mână, pe hârtie, la limită chiar și cele redactate la mașina de scris, dar nicidecum cele electronice, e-mailurile tastate la computer), cândva o practică esențială a vieții cotidiene și culturale, reprezenta nu doar un mijloc de comunicare la distanță, ci și o formă de reflecție personală și de construcție a sinelui, precum bine remarcă Nicholas Carr (2025) în recentul său volum „*Superbloom: How Technologies of Connection Tear Us Apart*”². Scrisorile nu întrețineau doar legături afective, ci ofereau autorilor acestora posibilitatea de a exprima gânduri greu de formulat în conversațiile față în față, constituind din capul locului o practică de introspecție și autodefinire, o *scriere reflexivă*. Lentitudinea poștei permitea, prin comparație cu turbo-capitalismul cronofag de azi, „luxul” dezvoltării unui spațiu de reflecție, disponibilitatea unui timp al contemplării și al ordonării experiențelor într-o

¹ Department of Socio-Human Research, “George Barițiu” History Institute of the Romanian Academy, Cluj-Napoca; ORCID: 0000-0002-7875-6209.

² Cartea publicată de W. W. Norton & Company din New York a fost tradusă la noi de Louis Ulrich sub titlul „Superbloom: cum ne dezbină tehnologiile care ar trebui să ne aducă împreună” și tipărită de editura Publica din București.

narațiune coerentă. În această logică, citirea revistelor și a cărților alimenta un sine intelectual, în timp ce redactarea scrisorilor cultiva un sine existențial (Carr, 2025, p. 118).

Această practică reflexivă a fost treptat sacrificată odată cu apariția mijloacelor de comunicare electronică, oamenii fiind din ce în ce mai privați de luxul unei lecturi atente. Într-un prim moment, e-mailul a marginalizat scrisoarea personală, substituind atenția deliberată cu una, mai degrabă periferică, impusă de productivitatea imediată. Ulterior, „limbajul” SMS și al mesajelor instant au accentuat schimbarea, dictând concizia și rapiditatea ca norme ale interacțiunii sociale. Ritmul accelerat al conversațiilor digitale a eliminat răgazul contemplativ, înlocuindu-l cu reflexe rapide și schimbări constante de atenție (Carr, 2025, p. 127), ceea ce a fragmentat iremediabil atenția, diminuând ireversibil atât capacitatea unei lecturi hermeneutice cât și posibilitatea unei evaluări metodice a ceea ce aveai sub ochi, în fața ta. Odată cu consolidarea rețelelor sociale, logica productivității și a instantaneității s-a extins la nivel cultural. Utilizatorii social media au devenit simultan creatori de conținut, multiplicatorii/repetorii săi și, în același timp, audiență pentru acesta (Carr, 2025, p. 185), contribuind la un flux constant de date și interacțiuni.

„Rareori ne facem impresii despre ceilalți pur și simplu vorbind cu ei pe trotuar sau pe verandă. Adunăm informații discrete despre ei din mai multe surse prin telefoanele și computerele noastre. Îi căutăm pe Google. Ne uităm la profilurile lor pe social media. Le scanăm postările și comentariile. Aruncăm o privire la selfie-uri și alte fotografii ale lor. Le verificăm listele de urmăritori și like-urile și distribuiriile acestora. Le analizăm SMS-urile și alte mesaje. Culegerea de date digitale ne permite să evaluăm necunoscuții și noile cunoștințe și să nu-i scăpăm din ochi pe cei pe care îi cunoaștem deja, inclusiv prietenii vechi. Ne-am obișnuit să interpretăm oamenii ca ansambluri de trăsături, ca modele de date.” (Carr, 2025, p. 143)

În ansamblu, ceea ce se observă este o mutație culturală profundă: trecerea de la comunicarea reflexivă și introspectivă, specifică epocii scrisorilor, la comunicarea instantanee și fragmentată, specifică erei digitale. Dacă prima favoriza coerența narativă și consolidarea sinelui existențial, cea de-a doua amplifică viteza și vizibilitatea socială, dar în detrimentul atenției, reflecției și profunzimii experienței. Treptat comunicarea se autonomizează, „se eliberează de valoarea adevărului-corespondență și își instalează propria ei autonomie în mașinile digitale care o susțin”³, agregările de informații digitale – postări, imagini, like-uri – mediază relațiile interumane, iar interacțiunile devin simultane și omniprezente, fără interludii de singurătate și fără spații de retragere (Carr, 2025, p. 208). Suplimentar, trecerea de la căutarea de informații pe cont propriu (așa cum se făcea, spre exemplu, pe o platformă precum Facebook înainte ca proiectul său de constituire a News Feed-ului să prindă contur, anume prin investigarea, unul după altul a profilurilor persoanelor prin acțiunea personală a fiecărui doritor) la

³ Citat din lucrarea lui Aurel Codoban (2025, p. 24), *Comunicarea în epoca reproducerii ei artificiale*, publicată la Idea Design & Print din Apahida.

survolarea celor puse la dispoziție de algoritmul feed-ului, elimină deliberarea și judecata umană din proces, înlocuind acțiunea personală cu acțiunea mașinii (Carr, 2025, p. 88–89).

Pe acest fundal se instaurează confortabil inteligența artificială, „mecanism digital bazat pe un calcul, nu pe o înțelegere ce se naște din trăire” (Codoban, 2025, p. 22), care se dezvoltă și proliferază folosind și reproducând ceea ce s-a produs deja, anume cultura omului după ce, așa cum o constată și Aurel Codoban, noi o mecanizaserăm în prealabil. Pentru o mai bună plasare în context, introducem aici mențiunea pe care o face Nicholas Carr asupra ceea ce el consideră ca fiind etapele de dezvoltare din ultima jumătate de secol a media electronice și, implicit, a comunicării.

„Inventarea sistemelor de inteligență artificială generatoare de conținut anunță o a treia etapă în extinderea domeniului de aplicare a media electronice. În prima etapă, mașinile au preluat rolul de transportator sau purtător care definea sistemele tradiționale de comunicație, înlocuind curierii umani cu mecanisme prin fir și pe cale aeriană pentru transmiterea mesajelor și a altor conținuturi. În a doua etapă, odată cu integrarea algoritmilor de feed în platformele de social media, mașinile au adăugat o funcție editorială, înlocuind profesioniștii din media și publicații în selectarea tipului de conținut care urma a fi comunicat unei anumite audiențe. În a treia etapă, care începe acum, mașinile se angajează în însăși producția de conținut, preluând rolurile jucate în mod tradițional de scriitori, fotografi, muzicieni și cinești. Cu IA generativă, preluarea tehnologică a media este completă. Aparatele creează conținutul, aleg cine îl va vedea și îl difuzează.” (Carr, 2025, p. 239)

Întrucât algoritmi de „prelucrare” a producției culturale nu „trăiesc liberi printre noi”, fiind deocamdată „umili slujbași” ai unor companii de tehnologie, fagocitarea culturii pregătită din amonte pentru digitalizare, spre fărâmițarea și redistribuirea ei în cuante de conținuturi mediale, nu se face chiar la întâmplare. Prin design, atât datele de intrare⁴, cât și cele de ieșire⁵, cu care operează modelele de inteligență artificială, suferă „cosmetizări”, ceea ce facilitează și producerea de rescrieri istorico-culturale, transformând companiile de tehnologie în adevărați arbitri ai istoriei și culturii (Carr, 2025, p. 257). Fără doar și poate, apariția și extinderea sistemelor de inteligență artificială marchează o transformare radicală a spațiului comunicării și culturii contemporane. Trecerea de la comunicarea ca proces uman, la comunicarea ca produs algoritmic, în interdependență cu saltul de la transmiterea mecanizată a mesajelor, la selecția algoritmică a conținutului și, mai apoi, la producerea automată de conținut, face ca inteligența artificială să preia funcțiile culturale ale omului, transformând mediile de comunicare într-o formă de autonomie tehnologică. Ne aflăm invariabil înscrisi pe un trend care facilitează

⁴ În numele contracarării biasului și evitării ofenselor, printr-un proces de „filtrare sociotehnică” constructorii de modele lingvistice mari șterg adesea documente și imagini din seturile de date de antrenament ale modelelor de AI.

⁵ De asemenea, prin procedeul cunoscut sub numele de „reglarea outputurilor”, care constă în ajustarea algoritmului și, deci, în filtrarea datelor oferite publicului, se instituie adevărate politici de epurare a datelor și de moderare corporativă.

substituirea originalității și trăirii cu reproducerea și simularea și, în cele din urmă, asigură paradoxala transformare a virtualului în ceva mai autentic decât realul.

În fața acestei mutații, ceea ce se află în joc nu este doar viitorul tehnologiei, ci definirea a ceea ce rămâne inalienabil uman, întrebarea decisivă devine nu doar ce poate face IA, ci ce mai poate rămâne specific omului în epoca digitalului, în condițiile în care s-ar putea produce inclusiv saltul de la o inteligență artificială limitată la sarcini specifice („*narrow AI*”, pe care, în ultimii ani, ne-o furnizează un număr în creștere de companii de tehnologie), la un tip de (super)intelență artificială, de inteligență artificială generală („*Artificial General Intelligence*” – AGI), care ar putea învăța și aplica cunoștințe într-un mod similar oamenilor sau chiar le-ar putea înțelege la un nivel superior. Încă în fază ipotetică, potențiala tranziție suscită numeroase poziționări publice din partea idolatriilor tehnologicului, obligatorii s-ar putea spune, dacă se au în vedere miliardele de dolari investite în domeniu. În prima săptămână din august, 2025, CEO-ul companiei Meta, a declarat că, în ceea ce-i privește, dezvoltarea (super)intelenței este „acum la vedere”, din partea Google am fost avertizați că „se lucrează” la un model de AI care face pași importanți în direcția AGI, iar OpenAI (evaluată la 500 de miliarde de dolari), care se pregătește să lanseze o vânzare de acțiuni, a declarat că a făcut un „pas semnificativ” către inteligența artificială generală (AGI) odată cu lansarea celei mai recente actualizări a ChatGPT, GPT-5, disponibilă imediat pentru toți cei 700 de milioane de utilizatori săptămânali ai ChatGPT.

După cum o recunoaște Sam Altman, directorul executiv al OpenAI, și situația, cel puțin deocamdată, nu pare a fi diferită nici în cadrul altor companii concurente care și-au propus dezvoltarea de modele AGI, încă lipsesc „multe lucruri” în încercarea de a crea un sistem capabil să facă munca oamenilor⁶. Chiar dacă s-au făcut progrese majore în domenii precum programarea și scrierea creativă, învățarea continuă încă rămâne un deziderat greu de atins, spune Altman, pentru el fiind ceva ar trebui să facă parte din model pentru a putea fi încadrat drept AGI ori, menționează acesta, cel lansat nu este un model care învață continuu, pe măsură ce este folosit, din lucrurile pe care le descoperă, adică încă nu este o inteligență artificială autopoietică.

Asta nu înseamnă că de pe urma progreselor iminente ale tehnologiei nu vor avea de suferit locurile de muncă din birouri, mai întâi cele de „*entry level*” și apoi treptat și cele ierarhic superioare, de la avocați la contabili, medici și bancheri, AI-ul fiind deja capabil a converti activități ale umanului într-ale mașinicii. Pe măsură ce calitatea rezultatelor lor se îmbunătățește, ele se vor extinde în tot mai numeroase sfere de activitate, dar pentru o vreme și cel puțin în domeniile

⁶ Pentru detalii asupra punctelor de vedere exprimate la „lansarea de produs” din 7 august 2025, vezi articolul „*OpenAI says latest ChatGPT upgrade is big step forward but still can't do humans' jobs*”, scris în aceeași zi de Dan Milmo, editorul pe tehnologii globale al „*The Guardian*”, text disponibil la adresa <https://www.theguardian.com/technology/2025/aug/07/openai-chatgpt-upgrade-big-step-forward-human-jobs-gpt-5>.

creative dacă nu și în alte zone, vom continua să avem o diviziunea a muncii (oricât de fluctuantă ar fi ea) între oameni și tehnologie, prin care prestațiile jurnaliștilor, romancierilor, compozitorilor, actorilor, regizorilor... să nu dispară complet.

Viitorul nu e foarte optimist pentru muncitorul intelectual de (la) birou⁷, mai ales dacă-l analizăm prin filtrul proprioceptiv al celor de la OpenAI, care în timpul evenimentului de lansare a GPT-5, spuneau despre această ultimă versiune că este ca și cum ai avea „acces la un expert cu doctorat în buzunar”, în timp ce precedentele se asemănau fie cu „un elev de liceu” sau, mai apoi, cu „un student la facultate”. Startup-ul a precizat că erorile factuale sau „halucinațiile” i-au fost mult diminuate, că din punct de vedere al programării este capabilă să producă cod pentru crearea de site-uri și aplicații funcționale, că are abilități sporite în scrierea creativă, are funcția de agent care îndeplinește sarcini precum găsierea disponibilității la restaurante și cumpărături online, că poate să acceseze Gmail-ul, calendarul Google și contactele utilizatorilor, că poate genera voce, imagini și text și poate răspunde la întrebări în aceste formate, că este un instrument bun pentru sfaturi medicale sau că noua versiune va fi mai proactivă în „semnalarea potențialelor probleme” cum ar fi boli grave fizice sau mentale.

Ne-am obișnuit să „lucrăm” cu (sau să fim prelucrați de) variantele anterioare ale ChatGPT, cu formele sale ceva mai „rudimentare” de AI, așadar această ultimă versiune de model lingvistic mare („*Large Language Model*” – LLM) va fi și ea îmbrățișată și încorporată în activitățile zilnice de tot mai mulți oameni care se află în fața unui ecran de computer, chiar dacă, cel puțin pe moment (până la apariția unei noi versiuni superioare), ea e disponibilă doar în baza unui abonament lunar nu tocmai ieftin. Foarte curând, vom ajunge în punctul în care ne va fi aproape imposibil să ne mai dăm seama (sau chiar s-ar putea să nu ne mai pese) dacă „conținutul pe care îl citim, îl urmărim sau îl auzim a fost creat de persoane reale, de inteligența artificială sau de o combinație a celor două” (Carr, 2025, p. 240), ca rezultat al colaborării om-mașină și produs (de)finiit al *auctorialității colaborative*.

Nu vreau să stărui aici asupra chestiunii auctorialității (în genere), pentru asta se pot citi numeroase volume de specialitate, inclusiv lucrarea „Ascensiunea autorului în epoca globalizării digitale”⁸, publicată în 2025 de Alex Ciorogar. Din acest volum am reținut câteva puncte de vedere exprimate de un literat, mai puțin

⁷ O perioadă mai lungă de timp s-a crezut că robotizarea și mașinicul ne vor elibera de corvoada unei munci manuale ingrate, oferindu-ne șansa abordării cu precădere a aspectelor creativ-artistice ale vieții. Ipoteza de lucru era că o să mai fie tot mai puțin necesară investiția de timp în strângerea „roadelor pământului” și că ne vom putea dedica, cu trup și suflet, culegerii „fructelor intelectuale” de zi cu zi. Această ipoteză a devenit cvasi-realitate cu ocazia revoluției industriale, care a suspendat corpul externalizând forța fizică. În schimb, revoluția digitală nu urmează aceeași cale, prin mecanizarea trăirii culturale se vrea a se suspenda spiritul, ceea ce provoacă corodarea piramidei ocupaționale de la vârful său și nu de la bază, cum eram obișnuți cu un secol în urmă.

⁸ Este vorba de un volum publicat la Presa Universitară Clujeană din Cluj-Napoca, realizat pe baza tezei de doctorat intitulată „Ecologia înălțării autorului: teorii și ipostaze ale auctorialității în epoca globalizării digitale (1980–2020)”, coordonată științific de prof. univ. dr. Corin Braga și susținută public de Alexandru Ciorogar în data de 7 iulie 2020, la Facultatea de Litere din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca.

interesat de manifestările de auctorialitate din zona tehnologicului, după cum ușor se poate înțelege, care percepe auctorialitatea „în extrema contemporaneitate” ca *un conglomerat algoritmic al ecologiei culturale din care face parte* (Ciorogar, 2025, p. 359). De semnalat, spune acesta, că autorul prezentului pare „a fi mai curând postuman și digital, adică colectiv, global, plural și rețelar” (Ciorogar, 2025, p. 363), „că dezvoltările tehnologiilor digitale au condus, de pildă, către transferul auctorialității în sistemele *cloud*” (Ciorogar, 2025, p. 354). Pe această linie punctată se înscrie și precizarea sa referitoare la transformările prin care trece auctorialitatea, anume la necesitatea de a o gândi nu doar în termenii clasici, ai „unei interiorități exteriorizate prin dispozițiile scriiturii”, ci și în datele factuale ale post-postmodernismului, adică și ca „restructurare a unei exteriorități deja textualizate” (Ciorogar, 2025, p. 361). Ea e de notat pentru că-i recunoaște mașinicii, fie și indirect, potențialul aport adus la instituirea și în constituirea unei din ce în ce mai probabile auctorialități colaborative dezvoltate în compania umanului.

O schițare oricât de sumară a acestui aport al mașinicii e sortită să pornească, oarecum prin definiție, de la terenul cunoscut al umanului. Așadar, după cum se știe, munca intelectuală circumscrisă unei interogații de pornire, debutează mai mereu, cu trecerea în revistă a unui număr de texte necesar a fi explorate pentru a afla „ce s-a (mai) scris” pe subiectul care te interesează. În general acestea vor fi inserate ulterior în lista bibliografică de la finalul volumului sau articolului expedit spre publicare, asta dacă nu cumva ți se va părea mai util a le omite pe unele dintre ele, fie pentru că tratează îndeaproape tema pe care dorești să o explorezi, fie pentru că ideile dezvoltate în materialele lecturate contravin gândului tău și nu prea știi cum să le împaci cu firul roșu al propriei argumentații. Obișnuielnic, în urma survolului bibliografic rămâi cu numeroase fragmente de text, mai bine sau mai precar adnotate, adunate în vrafuri de fișe de lectură și/sau „n” fișiere împrăștiate pe desktop. Gesturile de auctorialitate manifeste în selectarea lor („ce mă interesează în momentul de față” versus „ce ar putea fi de interes în viitor”), ordonarea acestora pe categorii largi tematice, așezarea citatelor într-o potențială logică argumentativă, fac parte din culisele unui proces anevoios de constituire a unui discurs coerent, convergent cu subiectul abordat.

Partea cu adevărat nevăzută, în sensul că nu există o rețetă de „cum se face” (care, la o adică, ar putea fi transmisă și, de ce nu, perfecționată), rămâne îndeletnicirea scrierii cu aplomb a „și-ului”⁹ dintre citate (fie că este vorba de fragmente de teorie, de pasaje metodologice sau de exemplificări empirice, care urmează a fi reinterpretate, parafrazate, trunchiate, amendate etc., adică apropiate și puse în formă proprie de cel care le citează). Este o operațiune care poate duce la

⁹ Folosesc aici *și-ul* în sens metaforic, ca ansamblu de cuvinte, de propoziții sau de fraze, care au rolul de pasaj de trecere între bucățile de text ce nu aparțin autorului unui manuscris sau dacă-i aparțin, ele au fost elaborate cu alt prilej, în alte lucrări. În ambele situații, când paragrafele invocate sunt folosite ca atare, se cere punerea lor între ghilimele.

o asamblarea cu dichis a extraselor din lucrările diversilor autori utilizați în aparatul critic al unui manuscris sau, dimpotrivă, la antipod, poate ruina o construcție intelectuală care, fie și în mintea autorului ei, părea a fi una de mare profunzime. Nu pare să existe o cea mai bună soluție în îndeplinirea cu succes a acestei sarcini cronofage sau, mai precis, *nu părea*, cel puțin atâta vreme cât munca cu notițele de lectură nu apucase să intre și ea sub influența modelelor lingvistice mari, în era LLM.

Cu greu poate scăpa cineva tentației de a nu cere unuia dintre modele prezente pe piață să *scrie un text* pornind de la niște citate care-i sunt puse la dispoziție. Am explorat-o și eu la un moment dat, utilizând versiunea ChatGPT-4, de la OpenAI, cu cont de utilizator și fără plată. Atunci, surpriza producerii unui text științific rezonabil (disponibil aproape instantaneu, după cu solicitarea a fost transmisă), a pălit în fața celei provocate de răspunsurile algoritmului pe parcursul îndeplinirii noilor sarcini, autoimpuse:

- 1) Vrei să rescriu textul și într-o formă *mai densă și mai teoretică*, cu fraze mai lungi și limbaj mai abstract (tipic pentru reviste academice de filosofie/comunicare), sau să îl păstrez în registrul acesta mai cursiv și accesibil? [Răspunsul meu: rescrie-l într-o formă mai densă și mai teoretică.]
- 2) Ți-ar plăcea să duc această rescriere într-o direcție și mai abstractă, aproape de *stilul fenomenologic-heideggerian*, cu un vocabular mai greu, sau preferi să rămână la densitatea teoretică actuală (academică, dar lizibilă)? [Da.]
- 3) Vrei să merg și mai departe și să formulez o *variantă aproape fenomenologică*, cu vocabular inspirat explicit din Heidegger și Derrida (ex. „ființare”, „diferență ontologică”, „simulacru”, „logocentrism”), sau să păstrăm densitatea actuală, care e deja teoretică, dar mai accesibilă? [Da.]
- 4) Vrei să fac și o *versiune condensată*, aproape aforistică, în stilul „filosofiei continentale” (fraze scurte, dense, cu ton aproape meditativ), sau preferi să rămână în acest registru fenomenologic-argumentativ mai amplu?

În acest punct am abandonat dialogul cu mașinicul, renunțând, cu părere de rău la ping-pongul om-mașină și implicit la explorarea cunoștințelor de filosofie continentală pe care GPT-4 dorea să le etaleze, iar eu nu eram pregătit să le aud, să le asimilez, să le procesez... Cum momentul mi-a rămas viu în memorie, mi-am propus să revin asupra chestiunii și iată că ea are loc, cu ocazia redactării acestui text, acum fiind ceva mai pregătit să și documentez procesul. O fac nu atât pentru a elogia puterea de calcul a AI, care a ajuns să se joace cu mare lejeritate cu semnificațiile noastre, să le pună în pagină de așa manieră încât dispare complet efectul de stranietate și ne crește exponențial nevoia de a le prelua ad-litteram, ci mai ales pentru a atrage atenția, asupra felului în care mașinicul ajunge să ne îmbrobodească, „ajutându-ne” să

renunțăm la propria reflexivitate, atunci când cu eleganță ne oferă ceva gata prelucrat, scutindu-ne de zdroaba procesării materiale.

Astfel, fără o selecționare atentă în prealabil, am copiat la întâmplare, dintr-un fișier cu note de lectură, două citate, ambele făcând parte din lucrarea aceluiași autor, cel de-al doilea fiind însoțit de notița „Industrializarea comunicării”, care-mi aparține. Ele constituie suportul empiric pe baza cărui s-a desfășurat conversația om-mașină, prezentată în continuare, sursa textuală pe care GPT-4 a avut-o la îndemână pentru a putea răspunde solicitării mele și, în același timp, a construi materialele textuale cerute.

„Pentru Claude Shannon [părintele erei digitale], problema fundamentală a comunicării fusese transmiterea unui mesaj dintr-un loc în altul cât mai repede posibil, fără distorsiuni. Pentru Mark Zuckerberg și colegii săi din Silicon Valley, problema fundamentală a comunicării era să pună în fața unui individ cel mai percutant mesaj în momentul oportun. Funcția esențială a mecanismului de comunicare nu mai era transportul, ci manipularea – manipularea informației și, prin extensie, manipularea celor care o primeau. Înainte de feed, se putea spune că Facebook era un transportator public, o rețea mută care transmitea mesaje fără a ține seama de conținutul lor. După feed, Facebook a devenit o creatură diferită – simultan radiodifuzor, interceptor și propagandist.” (Carr, 2025, p. 94)

Industrializarea comunicării

„Pe măsură ce sistemele media au evoluat de la electric la electronic și apoi la digital, spiritul Revoluției Industriale, cu accentul său pe măsurare și productivitate, s-a extins de la fabrici și birouri la domeniile intelectuale și politice ale conversației, discursului și dezbaterii. Efortul care viza obținerea unei eficiențe tot mai mari în schimbul de informații, ghidat de ecuațiile lui Shannon și accelerat de concurența comercială, a devenit o forță majoră care modelează relațiile sociale.” (Carr, 2025, p. 102)

Răspunsul său la prima mea cerință, „scrie un text din citatele următoare”, a fost „Iată un text coerent construit din cele două citate (păstrând ideile și tonul lor)”, după care a afișat următorul text (pe care îl voi evidenția prin scriere cu litere înclinate):

De la teoriile lui Claude Shannon până la algoritmi sofisticati ai platformelor digitale, comunicarea a suferit o transformare radicală. Dacă pentru părintele erei digitale miza fundamentală era transmiterea cât mai rapidă a unui mesaj fără distorsiuni, în Silicon Valley comunicarea a devenit un proces orientat spre impact și influență. Pentru Mark Zuckerberg și colegii săi, nu transportul informației era esențial, ci momentul și modul în care mesajul ajungea la destinatar, astfel încât să producă un anumit efect. Odată cu introducerea feed-ului, Facebook s-a schimbat dintr-o rețea neutră de transport într-un actor activ – simultan radiodifuzor, interceptor și propagandist –, capabil să selecteze, prioritizeze și modifice fluxul de informații care ajunge la utilizator.

Această evoluție trebuie înțeleasă în contextul mai larg al industrializării comunicării. Pe măsură ce sistemele media au trecut de la electric la electronic și apoi la digital, logica Revoluției Industriale – bazată pe măsurare, productivitate și eficiență – s-a infiltrat în domeniul discursului public. Ecuațiile lui Shannon, combinate cu presiunea concurenței comerciale, au făcut ca schimbul de informații să fie tratat tot

mai mult ca un proces ce trebuie optimizat, generând astfel o nouă formă de putere care modelează profund relațiile sociale și politice.

GPT-4: Dacă dorești, pot să continui sau să reformulez textul într-un stil mai academic, argumentativ sau narativ – doar spune-mi în ce direcție vrei să-l dezvolt.

SGT [Silviu G. Totelecan]: În stil academic.

GPT-4: Desigur – dorești să reformulez același paragraf într-un stil academic mai formal sau să îl dezvolt într-un text mai amplu (de exemplu 1–2 pagini) pe baza ideilor din citate?

SGT: Același paragraf într-un stil academic mai formal.

GPT-4: Desigur, iată reformularea în stil academic [după care se afișează o nouă variantă textuală, diferită de prima, care începe astfel: *Transformările profunde ale comunicării digitale pot fi înțelese doar prin raportare la originile conceptuale ale acestui domeniu... și se încheie cu ... a conferit acestei logici o capacitate semnificativă de modelare a relațiilor sociale și politice contemporane.*]

GPT-4: Dacă dorești, pot continua cu un paragraf de concluzie sau transforma textul într-o introducere pentru un eseu.

SGT: Transformă textul într-o introducere pentru un eseu.

GPT-4: Desigur – iată o versiune adaptată ca introducere pentru un eseu:

Evoluția tehnologică a comunicării digitale a generat o serie de transformări structurale care depășesc simpla eficientizare a transmiterii informației. Înțelegerea acestor transformări presupune raportarea la fundamentele teoretice ale domeniului. În paradigma dezvoltată de Claude Shannon, comunicarea era concepută ca un proces neutru al cărui scop era transmiterea cu fidelitate a mesajului de la emițător la receptor. În contrast, logica algoritmică ce stă la baza marilor platforme contemporane, precum Facebook, redefinește comunicarea ca un mecanism orientat spre controlul atenției și influențarea comportamentelor. Prin introducerea sistemului de feed, platformele sociale au trecut de la statutul de infrastructuri neutre la cel de actori activi care selectează, personalizează și ierarhizează conținuturile. Această schimbare trebuie analizată în cadrul mai vast al industrializării comunicării, proces prin care principiile Revoluției Industriale – măsurarea, productivitatea și optimizarea – s-au extins de la zona materială a producției către câmpurile discursiv și politic. Astfel, ecuațiile lui Shannon, amplificate de logica concurenței comerciale, au transformat schimbul de informații într-un instrument major de modelare a relațiilor sociale contemporane. În cele ce urmează, vom examina modul în care această logică industrială a comunicării influențează structura discursului public și dinamica puterii în societățile digitale.

Între această ultimă variantă și cele două citate de pornire există diferențe și nu chiar puține. În varianta clasică, care presupune „activarea neuronului reflexiv”, începi să le urmărești și să le analizezi cât mai detaliat posibil, până în punctul în care le epuizezi. O sarcină nu foarte complicată atunci când este vorba să compari două fragmente de aproximativ 200 de cuvinte fiecare. Ce te faci însă când volumul de muncă e mult mai mare și ai de comparat, de analizat, de căutat diferențe și locuri comune între texte de zeci sau sute de pagini? Când toate

acestea, ți se cer instituțional, organizațional sau corporatist să fie soluționate „pe ieri”, nefiindu-ți permis luxul unei contemplării reflexive? Răspunsul la îndemână: pui mașinicul să-și facă propria autoevaluare. Revenind la exemplul luat în discuție, adresezi lui GPT-4 solicitarea de a compara citatele de intrare cu textul final produs de el însuși¹⁰.

SGT: Compară următoarele citate, marchează diferențele dintre ele și identifică locurile comune.

GPT-4: Sigur. Te rog să îmi trimiți cele două citate pe care vrei să le compar, iar eu îți voi evidenția: *diferențele* (formulare, sens, nuanțe, cuvinte în plus sau lipsă), *elementele comune* (idei, expresii identice, structuri asemănătoare). Vrei să îți fac comparația sub formă de tabel (pentru claritate) sau preferi o analiză în text cursiv?

SGT: Analiză în text cursiv.

GPT-4: Perfect. Te rog să îmi trimiți cele două citate, iar eu îți voi face: *o analiză în text cursiv* – unde descriu asemănările și diferențele de sens, ton și formulare.

GPT-4: Mulțumesc pentru citate. Ambele fragmente tratează aceeași temă (evoluția comunicării de la modelul lui Claude Shannon la logica algoritmică a platformelor digitale), dar diferă în *stil, nivel de conceptualizare și accent*.

Elemente comune: *Ambele texte pornesc de la paradigma lui Claude Shannon, văzută ca model tehnic de transmitere a mesajului „cât mai fidel și fără distorsiuni”; ambele subliniază ruptura dintre comunicarea neutră și comunicarea algoritmică a platformelor digitale, unde accentul se mută de la transmitere la manipulare/influențare/ control al atenției; ambele evidențiază rolul feed-ului Facebook ca moment de transformare: trecerea de la o rețea neutră la un actor activ care selectează și prioritizează conținutul; ambele fac legătura cu industrializarea comunicării, inspirată de Revoluția Industrială, cu accent pe măsurare, productivitate și eficiență; Ambele concluzionează că aceste transformări au efecte asupra relațiilor sociale și asupra modului în care funcționează discursul public.*

Diferențe: 1) *Stilul: Primul citat are un ton mai narativ și jurnalistic, cu imagini concrete („Facebook a devenit simultan radiodifuzor, interceptor și propagandist”); Al doilea are un ton mai academic și analitic, folosind concepte abstracte („logica algoritmică”, „transformări structurale”, „dinamica puterii”).* 2) *Accentul: Primul pune accent pe manipulare și pe rolul activ al platformelor în distorsionarea comunicării; Al doilea accentuează controlul atenției și influențarea comportamentelor în contextul mai amplu al industrializării comunicării.* 3) *Structura: Primul text este mai fragmentat, cu contraste vii între „înainte” și „după” feed; Al doilea text este mai organizat logic, cu trecere treptată de la teorie la implicații sociale.* 4) *Detalii finale: Primul se oprește la relațiile sociale; Al doilea anunță o analiză mai largă despre structura discursului public și dinamica puterii în societățile digitale.*

¹⁰ Reamintesc, în trecere doar, că datele de intrare (înglobate în primul citat ce urmează a fi comparat) sunt scrise de un autor uman (precizare inutil de făcut pe vremea când mașinicul nu făcea parte din peisajul auctorial), iar cele de ieșire (al doilea citat de comparat, cu în fond, versiunea sa inițială) de un LLM, la rândul său cu „nume și prenume”, GTP-4 de la Open AI.

Ca și cum achitarea de această sarcină n-ar fi suficientă, după cum se va vedea în continuare, mașinicul își intră pe deplin în rolul de performer, începând să „tragă de text” în toate direcțiile: nu-i așa că vrei o sinteză scurtă a textului? O versiune mai condensată? O variantă formulată mai retoric? De ce nu o versiune metaforică? Sau poate sub forma unui citat memorabil? Poate alte 2–3 variante alternative, să ai de unde alege, în funcție de context? E dificil să rămâi imun la această avalanșă productivă, să nu iei cât de cât în serios paleta extrem de largă acoperită de LLM și, în cele din urmă, să nu dai șansa înfloririi (ca să revin, din alt unghi, la metafora – „*superbloom*” – pusă în discuție de Nicholas Carr în lucrarea sa) unei relații colaborative de lungă durată cu „autorul” digital. Desigur, un cititor ceva mai atent la nuanțe va sesiza cascada de efecte perverse care se naște după ce puhoai de oameni, urmăriți de fantasma realizării unui selfie cât mai instagramabil, vin să rupă macii de pe versanții canionului Walker Canyon, încercând viața de zi cu zi a orașului Lake Elsinore. Mutatis mutandis a intra în perihoreza auctorialității colaborative cu mașinicul, fără plasă de siguranță, fără a anticipa, fie și minimal, capacitatea sa de colonizare, poate fi extrem de dăunător.

GPT-4: Vrei să îți formulez și o sinteză scurtă (3–4 fraze) care să îmbine cele două texte într-o idee unitară, ca și cum ar fi o concluzie comună?

SGT: Desigur.

GPT-4: Iată o sinteză scurtă care îmbină cele două citate într-o viziune unitară:

Comunicarea digitală a evoluat de la modelul neutru formulat de Claude Shannon, în care mesajul trebuia transmis cu fidelitate și fără distorsiuni, către o paradigmă algoritmică dominată de platformele sociale. Odată cu introducerea feed-ului, rețele precum Facebook au trecut de la rolul de infrastructuri pasive de transport al informației la statutul de actori activi, care selectează, prioritizează și manipulează conținutul pentru a controla atenția și a influența comportamentele. Această mutație reflectă logica industrializării comunicării, unde principiile măsurării, productivității și eficienței au fost transferate din fabrici către spațiul discursului public, transformând schimbul de informații într-un instrument central de modelare a relațiilor sociale și a puterii în societatea digitală contemporană.

GPT-4: Vrei să îți fac și o versiune mai condensată (1 frază), gen concluzie de articol sau teză?

SGT: Da.

GPT-4: Perfect. Iată o versiune condensată, într-o singură frază: De la paradigma neutră a lui Shannon la logica algoritmică a platformelor sociale, comunicarea a trecut de la simpla transmitere a mesajului la un proces industrializat de control al atenției și modelare a relațiilor sociale.

GPT-4: Vrei să îți dau și o variantă formulată mai retoric/impactant, potrivită ca frază de deschidere într-un eseu sau articol?

SGT: Aștept.

GPT-4: Super. Iată o variantă mai retorică și cu impact: Comunicarea, odinioară un fir neutru de transmitere a mesajului, a devenit în era digitală o mașinărie algoritmică ce nu doar transportă informația, ci o modelează, o manipulează și, odată cu ea, modelează și pe cei care o primesc.

GPT-4: Vrei să îți creez și o versiune metaforică, mai literară, care să sune aproape ca un aforism?

SGT: Da.

GPT-4: Perfect. Iată o variantă metaforică, aforistică: Comunicarea de azi nu mai este o simplă punte între oameni, ci o forjă algoritmică unde mesajele sunt topite, remodelate și întoarse către noi ca instrumente de influență.

GPT-4: Vrei să mai încerc o versiune și mai scurtă, gen maxim o propoziție de tip „citat memorabil”?

SGT: Desigur.

GPT-4: Iată o variantă ultra-condensată, ca un citat memorabil: „Din firul neutru al mesajului, comunicarea digitală a devenit pâghia algoritmică a puterii.”

GPT-4: Vrei să îți mai creez încă 2–3 variante alternative, ca să ai de unde alege în funcție de context (eseu, prezentare, articol)?

SGT: Nu mulțumesc, e suficient!